

Studiekeuzestress

door Bas Steunenberg

Op het moment dat ik dit schrijf zijn de eindexamens voor het middelbaar onderwijs net afgerond. De nieuwe lichting studenten voor het studiejaar 2018-2019 van het hoger beroepsonderwijs (hbo) en het wetenschappelijk onderwijs (wo) dient zich aan. Zij hebben zich voor het overgrote merendeel voor 1 mei ingeschreven bij de studie van hun keuze(s) en daarvoor bezochten zij wel of niet open dagen van de onderwijsinstellingen en hebben zij wel of niet een goed beeld van de door hen gekozen opleiding.

Ik werk zelf als docent-onderzoeker aan een hbo-opleiding en besteed ongeveer twee zaterdagen per jaar aan open dagen waar ik dan oog in oog sta met lieve, onschuldige 4-havo- en 5-vwo-leerlingen en hun ouders,

die wij met een mooie marketingfolder en een opleidingsvideo zo eerlijk mogelijk proberen voor te lichten over de inhoud van de opleiding en de kansen op de arbeidsmarkt na het afstuderen. Maar ook hier werkt de marktwerking en de kracht van de aantallen. De opleiding moet immers genoeg instroom blijven behalen om voort te bestaan. Wij zijn een zogenaamde brede opleiding die diverse vakgebieden en domeinen in de zorg met elkaar verbindt. Een opleiding waarvan de studenten in het eerste jaar vaak nog in verwarring zijn van waartoe zij nu precies opgeleid worden. Studiekeuze, in hoeverre zijn opleidingen eerlijk en open in hun werving en creëren zij een objectief beeld aan binnenstromende studenten?

De VVD is er vrij helder over in het laatste verkiezingsprogramma. Hierin valt te lezen dat de VVD wil invoeren, dat, om de juiste studiekeuze te kunnen maken, onze jongeren goed worden voorgelicht. De VVD heeft zich hard gemaakt voor de studiebijsluit, een erfenis van toen nog staatssecretaris voor het hoger onderwijs Halbe Zijlstra, waarin je kunt lezen over het studierendement. Daarin staat onder meer welke kansen je met een opleiding hebt op een baan.

Ik vraag mij hierbij altijd af hoe betrouwbaar die gegevens zijn. Hoe meet je waar studenten na hun afstuderen terecht komen? Ga je als opleiding LinkedIn afstruinen of bevraag je de alumnivereniging? Oud-studenten die feedback geven over de opleiding zijn vaak de studenten die tijdens de studie ook al actief waren in die opleiding. Een minderheid. Hoe representatief zijn die dan voor het studierendement? Stages die studenten lopen zijn vaak een succesfactor voor het vinden van een baan aansluitend op het afstuderen. Dit staat eigenlijk los van de opleiding, studenten zoeken namelijk zelf vaak een stageplek. Dus actieve studenten hebben ook hier meer kans op een succesvolle stage en aansluitend een succesvolle start op de arbeidsmarkt. Dit maakt het naar mijn inschatting moeilijk om dit te meten.

Voormalig VVD-Tweede Kamerlid Pieter Duisenberg, nu bestuurder bij de landelijke koepel voor universiteiten VSNU, stelde in 2016 samen met het CDA en de studenten-leerlingenvakbond LAKS een tien-pun-

tenplan op voor een heldere studiekeuze. Ik bespreek een aantal in mijn ogen succesvolle punten uit dit lijstje.

Allereerst moet *in elk schoolvak verband worden gelegd met een vervolgopleiding en de latere loopbaan*. Dit lijkt mij een sterk punt. Doe dit het liefst vanaf de derde of vierde klas van het voortgezet onderwijs en laat de docenten voor hun vak duidelijk maken wat de link is met het domein of vakgebied. Voor biologie en economie is dat natuurlijk wat makkelijker dan andere vakken, maar het gebeurt hier ook in die vakken te weinig. Laat bijvoorbeeld ouders van de leerlingen in de klas vertellen welke opleiding zij gevolgd hebben, wat voor werk zij nu doen en hoe dat gekoppeld kan worden aan een vak op de middelbare school. Maak hiermee de leerlingen op een jongere leeftijd bewust van studiekeuze, beroepsoriëntatie en dat je niet leert voor even maar voor het leven. Ik hoorde eens een moeder verzuchtend spreken over haar dochter die geschiedenisles absoluut niet leuk vond. De reden: ‘Wat heb ik aan het verhaal van mensen die al dood zijn?’ De boodschap lijkt mij duidelijk. De geschiedenisleraar heeft hier nog een taak liggen om de kracht van het verleden voor het heden uit te leggen.

“... Studenten mogen zich ook wel meer realiseren dat er veel in hen geïnvesteerd wordt en dat dit niet geheel vrijblijvend is ...”

Ten tweede: *de student kan vrij spreken met studenten en docenten van de opleiding*. Een goede studiekeuze maak je naar mijn idee pas echt door een proefcollege te volgen en door daar ook in contact te treden met studenten die de opleiding al volgen. Of spreek met afgestudeerden over hun beroepsperspectief. Bij studiekeuze moet er dan dus actief aangejaagd worden om dit soort activiteiten te bezoeken en serieus te nemen. Dit wordt nu echt nog door een te kleine groep studenten gedaan. Bevraag ook het beroepenveld of bedrijfsleven waar afgestudeerden van de opleiding nu werkzaam zijn of laat hen presenteren op de open dag of in de zogenaamde online opleidingsvideo's.

Het laatste punt dat ik wil aanhalen is *het persoonlijk advies na de studiekeuzecheck*. Wij hebben nu zogenaamde matching-

dagen. De aankomende studenten krijgen dan een studiekeuzeadvies. Dat mogen ze, in de huidige situatie, negeren. Ik denk dat dit een bindend advies moet worden. Bij een vacature komt de afgevoerde kandidaat ook niet alsnog gewoon fluitend het kantoor binnen lopen om te starten met de werkzaamheden waarvoor die dan niet is aangenomen. De matching is in mijn ogen een goed instrument. De match kan goed opgezet worden als de motivatie, ambitie en persoonlijkheid van de aanstaande student aan bod komen en de opleiding een goed profiel heeft van de studenten die passen. En uiteraard zijn er ook talenten die niet matchen maar wel later tot grote hoogte stijgen, maar dat zijn de uitzonderingen die de regel bevestigen en die komen er met een andere opleiding ook wel.

Het is dus in mijn ogen een goed idee als de aankomend student actief deelneemt aan de werving en daarbij ook goed begeleid wordt door de middelbare school. Iedereen heeft gelijke kansen in onze samenleving en het is de uitdaging om jezelf te ontwikkelen en die kansen te pakken. Vrijheid van keuze en invulling van je leven maakt dat hierin alles mogelijk is. De maatschappij draagt bij door het betalen van de opleiding. Studenten mogen zich ook wel meer realiseren dat er veel in hen geïnvesteerd wordt en dat dit niet geheel vrijblijvend is.

Daarnaast heb ik nog een persoonlijk aandachtspunt: laten wij eens goed de stofkam halen door allerhande opleidingen. Er is een wildgroei aan brede en voor elkaar inwisselbare bachelor- en masteropleidingen. Landelijk wordt door het ministerie gestuurd op welke opleiding waar gevestigd is, althans voor de bachelorfase. De masterfase wordt vrij gelaten. Ik denk dat er veel masters zijn die niet winstgevend zijn of opleiden tot een niet bestaand beroep. Bijvoorbeeld mijn eigen achtergrond, psychologie. Elke universiteit biedt hierin een bachelor aan. Maar laten wij eens onderzoeken, en door de marktwerking reguleren, welke uitstroomprofielen de opleidingen aanbieden en welke masters er zijn. Niet elke universiteit hoeft een master te hebben die zich bijvoorbeeld richt op de psychologie van de veroudering. Zo'n master kan prima op één of twee specialistische universiteiten worden aangeboden, die daarmee ook landelijke bekendheid verwerven.

Zo weten aankomende studenten ook voor welke studie zij waar moeten zijn. En dan heb ik als afsluiter nog een mooie vraag over studiekeuze: heeft u in uw keuze rekening gehouden met de studiestad?

dr. B. Steunenbergh is hoofddocent bij de Hogeschool Utrecht.

